

ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ

MÜZELER AVLUSU

ANKARA 2018

İçindekiler

Sunuş.....	2
Giriş.....	3
Eski Başvekâlet ve Maliye Bakanlığı Binası.....	4
Eski Sümerbank Binası.....	4
Defterdarlık Binası.....	4
Müze ve Sergi Alanları.....	7
Hazine Kasa Dairesi Müzesi.....	8
Genç Cumhuriyet Resim Müzesi.....	9
Kamu İşletmeleri Müzesi.....	10
Demokrasi ve Adnan Menderes Müzesi.....	11
İskillipli Atıf Hoca Müzesi.....	12
İstiklal Mahkemeleri Müzesi.....	13
Hacı Bayram Veli Müzesi.....	14
Eski Ankara Fotoğrafları Müzesi.....	15
Eşya Müzesi.....	16
Ankara Evi.....	17
Ankara İdari Müzesi.....	18
Ankara Roma Yolu ve Medeniye Seviyeleri Müzesi.....	19
Müzeler Avlusunu Gerçekleştirme Süreci.....	20
Talep Edilen Destek.....	21
Ulus: Yaşayan Bir Müze.....	23
1. TBMM Binası Kurtuluş Savaşı Müzesi.....	24
Ankara Palas (Devlet Konukevi).....	25
Ziraat Bankası Binası.....	26
Etnografya Müzesi.....	27
Tahtakale Çarşısı ve Sulu Han.....	28
Gazi Mustafa Kemal ve Latife Hanım Mektebi.....	29
Ankara Kalesi.....	30
Akköprü ve Ahi Şerafeddin Türbesi.....	31
Hacı Bayram Veli Camii.....	32
Julianus Sütunu.....	33
Ulus'un Tarihi Geçmişi.....	34
Müzeler Avlusu Konsept Çalışmasında Kullanılan Seçme Kaynakça.....	38

Sunuş

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ), 2013 yılında Ulus'ta kurulmuş bir araştırma üniversitesidir. Temel hedefi, özellikle uluslararası nitelikte araştırmalar ve yayınlar ortaya koyarak dünyada sosyal bilimler alanında Türkiye'nin öncü üniversitelerinden biri olmaktır.

Araştırma odaklı bir üniversite olan ASBÜ içinde bulunduğu çevrenin sosyo-kültürel dönüşümüne özel önem vermektedir. Bu bağlamda, Tarihimizin önemli bir dönemini yansıtan Ulus'un kentsel dönüşümünde öncü bir paydaş olmayı amaçlamaktadır. Özellikle,

üniversitenin bulunduğu tarihi mekân ve binalarla özdeşleşmiş önemli şahsiyetleri, olayları ve kurumları gün yüzüne çıkarmak ve böylece Ulus'un tarihine ışık tutmak hayata geçirmeyi planladığı projelerin başında gelmektedir. Bu bağlamda, yerleşkesinin farklı noktalarında ziyaretçilere açık on iki sergi alanı oluşturulması planlanmaktadır. Sergi alanları, Hükümet Meydanı olarak bilinen avluya bakan ve yakın mesafede bulunan tarihi binalarda yer alacaktır. Kısa bir yürüyüş ile birinden diğerine geçilecek bu on iki sergi alanı Müzeler Avlusu adı altında tasarlanacaktır.

Giriş

Türkiye’de müzecilik, daha çok, tarihi eserlerin korunması ve Batılılaşma sürecinde çağdaş kurumların oluşturulması olarak algılanmış ve bu yönde gelişme göstermiştir. Dünyada nadir örnekleri bulunan sosyal bilim odaklı bir üniversite olarak ASBÜ, toplumsal sorumluluk misyonuyla tarihi mekan Ulus’ta “Müzeler Avlusu” adını verdiği kapsamlı bir sergi alanı oluşturarak semtin kültürel ve tarihsel özelliğini kazandırmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, üniversitemiz tarihi kent merkezindeki konumu itibariyle üstlendiği bu sosyal sorumluluk projesini hayata geçirmek için girişimlere başlamıştır. Ankara’nın yeni bir Ulus vizyonu çerçevesinde ASBÜ, 2023 için yeni Ulus’ta şehirle iç içe, halka açık bir yerleşke oluşturmayı ve böylece Ulus’u 24 saat yaşayan bir bilim, sanat, kültür ve irfan merkezi haline getirmeyi hedeflemektedir.

Üniversiteye bağlı binalar bünyesinde tarihte yaşanmış olaylar, ilgili tarihi kişilikler ve kurumlar hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesi hedeflenmektedir. Sergi alanları, Hükümet Meydanı olarak bilinen avluya bakan ve söz konusu avluya yakın tarihi binalarda olacaktır. ASBÜ Müzeler Avlusu’nun içerisinde yer alacak ve üniversiteye Aralık 2017 itibariyle tahsis edilen binalar şunlardır: Eski Başvekâlet ve Maliye Bakanlığı Binası, Eski Sümerbank Binası ve Eski Defterdarlık Binası. Bu tarihi binalar, Ankara’nın kentsel gelişimi ve şehir kimliğinin oluşmasında büyük önem arz etmektedirler. Bu binaların her biri Cumhuriyet’in siyasi, iktisadi, hukuki ve kültürel mirasına şahitlik etmiş yapılar olarak özel bir öneme sahiptir. Kısa bir yürüyüş ile birinden diğerine geçilecek mesafede kümelenecek olan sergi alanları bir bütün olarak “Müzeler Avlusu”nu (Museum Quarter) oluşturacaktır.

“

Üniversite yerleşkesinin farklı noktalarında ziyaretçilere açık 12 sergi alanı ile bir “Müzeler Avlusu” oluşturulması hedeflenmektedir. Binalar ve eksenindeki müzeler avlusu, Ankara’nın kalbinde Türkiye tarihi açısından çok önemli bir noktada yer almaktadır. ASBÜ Müzeler Avlusu Girişimi, geleneksel anlamda bir “üniversite müzesi” projesinden ziyade Ankara’nın merkezi Ulus’u kültürel anlamda uluslararası bir ziyaret ve çekim merkezi haline getirmeyi hedefleyen çok yönlü ve kapsamlı bir projedir.

”

Eski Başvekâlet ve Maliye Bakanlığı Binası

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Başbakanlık binasıdır. Mimar Yahya Ahmet ve Mühendis İrfan beyler tarafından 1925 ile 1928 yılları arasında inşa edilmiştir. Başvekâlet ve Maliye Bakanlığı olarak hizmet vermiştir. 2013 yılı Nisan ayında Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'ne tahsis edilen tarihî yapı, rektörlük binası olarak kullanılmaktadır.

Binada bulunan Selçuklu ve Osmanlı motifleri ile turkuaz çiniler ve mukarnaslar, Birinci Ulusal Mimarlık Üslubu'na işaret eder. İç mekânlarda sivri ve Bursa tipi kemer örnekleri vardır. Bina, Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi mimari özelliklerini taşıması ve özgün dokusunu önemli ölçüde koruması açısından önem taşımaktadır. 20. Yüzyılın başında başlayıp 1930'lu yıllara kadar süren

ASBÜ Rektörlük Binası

bu üslubun öncülüğünü Sanayi Nefise Mektebi hocalarından Mimar Vedat Bey ve Hendese-i Mülkiye Mektebi hocalarından Mimar Kemalettin Bey yapmışlardır. Klasik Osmanlı dekoratif ve yapısal unsurların, özellikle yarım küre biçimli Osmanlı kubbeleri, geniş çatı konsolları, sivri kemer ve çini süslemeleri, modern inşaat teknikleri ile beraber kullanılmıştır.

Eski Sümerbank Binası

Ulus Meydanı ile dairesel bir formda ilişkilenen Sümerbank binası 1937-1938 yıllarında mimar Martin Elsaesser tarafından modern mimari anlayışıyla tasarlanmıştır. Koyu pembe Ankara taşı ile kaplıdır. Bu bina, 1933 yılında kurulan "Sümerbank" adlı Kamu İktisadi Devlet Teşekkülü'ne (KİT) tahsis edilmişti. 1988 yılında Sümerbank'ın özelleştirilmesi ile Sümerbank'a ait binanın ismi Sümer Holding olarak değişmişti. Kültür Bakanlığı'na devredilen bina Sümer Holding'in genel merkezinin taşınmasıyla birlikte Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'ne tahsis edilmiştir.

Defterdarlık Binası

Üniversiteye tahsis edilen Defterdarlık Binası, 1920'lerde Türkiye hukuk tarihinin kritik aşamalarından birisi olan İstiklal Mahkemeleri dönemine tanıklık etmiştir. Ankara İstiklal Mahkemesi bu binada kurulmuştur. Dönemin önemli âlimlerinden İskilipli Atıf Hoca idamından önce bu binada hapis yatmıştır. Ankara Defterdarlığı binayı 2015'te üniversitemize devretmiştir.

“

ASBÜ, Ulus'un dönüşümüne büyük katkı sağlayacak ve birbiriyle tematik olarak birbiriyle bağlantılı bir üniversite müzeleri avlusu kurmayı planlamaktadır. Tarihi Ulus ve Ankara'nın kültürel mirasına ışık tutan müzeler avlusu projesi dünyada üniversite müzeleri açısından öncü olabilecek bir potansiyele sahiptir.

”

Müze ve Sergi Alanları

Milletlerarası Müzeler Konseyi'nin Dünya Üniversite Müzeleri Veritabanına göre eğitim, araştırma

ve toplumsal sorumluluk amaçlı farklı büyüklükte 3578 müze ve sergi alanı bulunmaktadır (Kaynak: Milletlerarası Müzeler Konseyi, Dünya Üniversite Müzeleri Veritabanı (<http://umac.icom.museum>; <http://university-museums-and-collections.net/>). Yüzde 57.7 oranında doğa bilimleri ve tıpla ilgili olan bu müzelerin yüzde 24.7'si kültür ve sanat, yüzde 3.9'u etnoloji ile antropoloji, yüzde 3.3'ü ise muhtelif alanlara hitap etmektedir. Burada tarihe ve arkeolojiye ayrılmış müzelerin sadece yüzde 10.3 olması dikkat çekicidir.

Dünyadaki 3578 üniversite müze veya koleksiyonu arasında Avrupa'da 2062 müze varken Kuzey Amerika'da 485, Asya'da 412, Avustralya ve Okyanusya'da 332, Güney Amerika'da 271 ve Afrika'da 15 üniversite müzesi bulunmaktadır. Türkiye'de Aralık 2017 itibarıyla Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı 193 müze ve 138 düzenlenmiş ören yeri bulunmaktadır. Bakanlık yönetmeliklerine göre müze tanımına girmeyen ancak üniversiteler ve başka kurumlara ait kalıcı veya geçici sergi alanları ve koleksiyonlar mevcuttur. Üniversite bünyesinde bunlar bazı durumlarda müze tanımı farklı olarak kullanılsa da tarihi eser barındırmadıkları için kurum yönetmelikleriyle idare edilmektedirler. Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi'nin geçici sergileri, İstanbul Üniversitesi'nin kalıcı koleksiyonlarının idare edildiği İstanbul Üniversitesi Müze ve Kültür Miraslarının Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Türkiye'de verilebilecek örnekler arasındadır. Türkiye'de sadece birkaç tane üniversite müzesi vardır. Bunlar arasında Milletlerarası Müzeler Konseyi'ne ait veritabanına kayıtlı olan Eskişehir Anadolu

Üniversitesi'ne ait Modern Sanatlar Müzesi, Cumhuriyet Müzesi ve Karikatür Sanatı Müzesi bulunmaktadır. Ege Üniversitesi'nin Doğa Tarih Müzesi ve Sabancı Üniversitesi'nin Sakıp Sabancı Müzesi de veritabanında kayıtlıdır. Kayıtlı olmayan dikkate değer üniversite müzeleri arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi'ne ait müzeler bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de müzecilik tarihinin zenginliği dikkate alınırsa kuracağı müze ve sergi alanlarıyla ASBÜ'nün yapacağı katkının önemi daha da anlaşılmaktadır. Dünyada alanlarına öncülük eden bazı müzeler üniversite müzeleridir. ABD'de Chicago Üniversitesi Doğu Enstitüsü Müzesi (Museum of the Oriental Institute), doğu dilleri ve kültürleri çalışmasında dünyanın büyük devlet müzeleri kadar saygınlık görmektedir.¹ Benzeri şekilde Oxford'un çehresinin değişmez parçası olan Oxford Üniversitesi'nin Ashmolean Müzesi ise 1683 yılında kurulmuştur. Bu müzeler sayesinde üniversite hem toplumla bilim ışığında bir ilişki kurabilmekte hem de eğitim ve araştırma etkinliklerine eşsiz bir katkı yapabilmektedir. Bu iki müze buldukları şehirlerin gelişmişliklerinin birer simgesidir.

Ulus, antik kökenlerden Cumhuriyet'in her dönemine kadar Ankara'nın geçirdiği bütün tarihi evrelere tanıklık etmiştir. Ulus'u tekrar bir çekim merkezi yapma çabaları devlet ve toplumun her düzeyinde sürmektedir. Bu bağlamda, ASBÜ, Ulus'un dönüşümüne büyük katkı sağlayacak ve birbiriyle tematik olarak birbiriyle bağlantılı bir üniversite müzeleri avlusu kurmayı planlamaktadır. Tarihi Ulus ve Ankara'nın kültürel mirasına ışık tutan müzeler avlusu projesi dünyada üniversite müzeleri açısından öncü olabilecek bir potansiyele sahiptir.

¹-Chicago Üniversitesi Doğu Enstitüsü Müzesi (Museum of the Oriental Institute) (<https://oi.uchicago.edu/museum-exhibits>), (Erişim: 4.11.17).

Hazine Kasa Dairesi Müzesi

Başvekâlet Binasındaki Kasa Dairesinde (Hazine Odası) bulunan belgeler sergilenerek hazine ve kamu maliyesi tarihi konulu bir sergi alanı oluşturulacaktır. Ankara Valiliği ve Başbakanlık Devlet Arşivleri'nin sağlamış oldukları desteklerle ihale süreci tamamlanmış olan bu sergi alanında 1925'lerin sonlarında yapılmış, Cumhuriyet'in hazinesinin korunduğu ilk kasa dairesi ilk kez sergilenmiş olacaktır. Ayrıca, bu sergide hâlihazırda kasada saklanan Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerine ait istikrazlar, sigorta poliçeleri ve benzeri belgelerden derlenmiş olan ve Türk iktisat tarihine ışık tutacak önemli bir seçki de yer alacaktır. Bu sergi alanı ile ilgili önemli bir mesafe katedilmiştir ve hazırlık süreci açısından diğer sergi alanlarına emsal teşkil etmektedir.

Genç Cumhuriyet Resim Müzesi

Daha önce Sümerbank tarafından kullanılan tarihi binada erken Cumhuriyet dönemine ait resimler sergilenecektir. Bu sergide üniversite envanterinde bulunan Genç Cumhuriyet döneminde yaşamış ünlü resamlara ait toplam 147 adet tablodan oluşan zengin bir koleksiyon sunulacaktır. Koleksiyonda eserleri sergilenecek olan isimler arasında Suavi Taylan, Necdet İşimer, İsmail Altınok, Şerif Renkgörür, Selahattin Teoman, Nimetullah Gerasin, Ahmet Yakupoğlu, Nazmi Çekli, Eren Eyüboğlu, Melahat Ekinci, İvan Karsan, Ayetullah Sümer, Celal Üzel, Hulusi Mercan, Rafet Başokçu, Hasan Vecih Bereketoğlu, Nusret Karaca, Hikmet Onat, Bedia Güteryüz, Ali Rıza Beyazıt, Mehmet Ali Laga ve Salim Özudoğru gibi dönemin önde gelen sanatçıları yer almaktadır.

Kamu İşletmeleri Müzesi

Sergi, üniversitemize tahsis edilen, daha önce Sümerbank tarafından kullanılan tarihi binada yer alacaktır. Bu sergi, Türkiye’de Sümerbank benzeri kamu işletmelerini tanıttak, bu işletmelerin tarihleri hakkında (iktisat tarihi, ürünleri, geçtikleri aşamalar vs.) önemli bilgiler sunacak ve özellikle Türkiye iktisat tarihi hakkında bilgi ve fikir verecektir. Bu sergi alanında başta Sümerbank olmak üzere; Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu, Devlet Demir Yolları, Eti Maden İşletmeleri gibi kamu işletmelerimizin tarihi serüvenleri farklı obje ve belgelerle canlandırılacak, tarih meraklılarının ve araştırmacıların dikkatine sunulacaktır. Bu yönüyle muhtemelen örneği olmayan, özgün bir sergi alanı ortaya çıkacak ve iktisat tarihimizin az bilinen bir yönüne ışık tutulacaktır.

Demokrasi ve Adnan Menderes Müzesi

Bu müze, Adnan Menderes'in hayatına ve kariyerine demokrasi tarihimiz bağlamında özgün belge ve objelerle ışık tutacaktır. Eski Başvekâlet binasında yer alacak sergide Adnan Menderes'in başbakanlık makam odasının canlandırılması planlanmaktadır. Ayrıca, Adnan Menderes'in hayatı hakkında önemli ipuçları veren ve şu ana kadar gün yüzüne çıkmamış önemli bilgi ve görseller de serginin bir kısmını oluşturacaktır.

İskilipli Atıf Hoca Müzesi

İskilipli Atıf Hoca (1875-1926) idama gönderilmeden önce Ankara İstiklal Mahkemesi'nin bulunduğu binanın zindanında tutulmuştur. Söz konusu bina, eski Defterdarlık binasıdır. Sergi, binada eskiden zindan olan odada yapılacaktır. Erken Cumhuriyet döneminin siyasi tarihinin farklı yönlerine ışık tutacak bu sergi alanında Atıf Hoca'nın hem kişisel yaşamına ait objeler hem kaleme aldığı ilmi eserler sergilenecektir. İskilipli Atıf Hoca'nın özellikle ilmi ve entelektüel yönlerinin ilk defa çok geniş olarak sergileneceği bu sergi alanı, bu yönüyle ayrı bir öneme sahiptir.

İskilipli Atıf Hoca

İstiklal Mahkemeleri Müzesi

Eski Defterdarlık binasında Ankara İstiklal Mahkemesi'nin bir canlandırmasının yapılması düşünülmektedir. Ankara İstiklal Mahkemesi binasında dönemin yargılamalarından bir kesit görseller, bilgiler ve özgün belgelerle canlandırılacaktır. Yapılacak canlandırmada dönemin hukuk tarihine ait bilgiler sunulacaktır. Bu bilgiler ışığında Cumhuriyet tarihinin İstiklal Mahkemeleri dönemi ilk kez yeni bir bakış açısıyla canlandırılmış olacaktır.

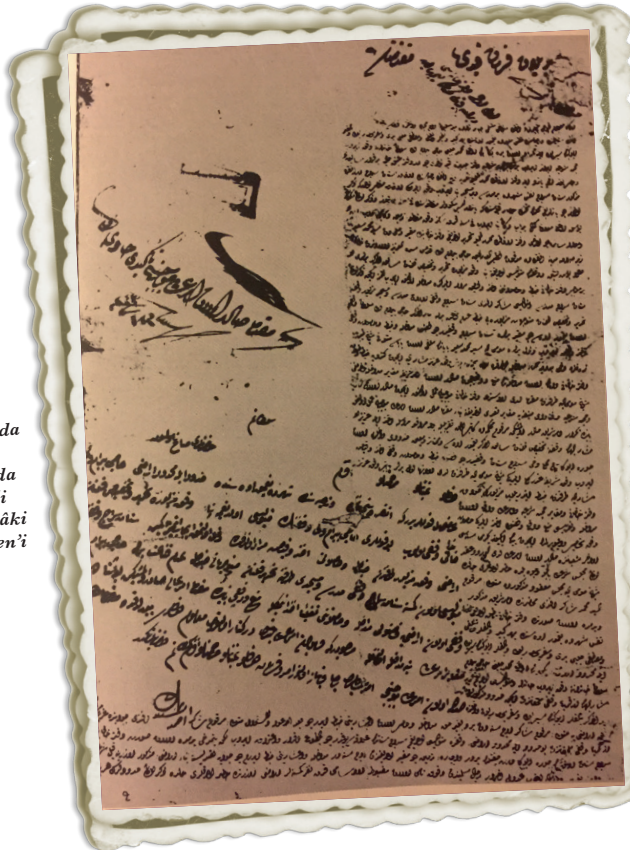

Hacı Bayram Veli Müzesi

Manevi değerleri ve mirası ile Hacı Bayram Veli tanıtımını esas alan bir sergi alanı düzenlenmesi hedeflenmektedir. Bayramilik tarikatının kurucusu kabul edilen Hacı Bayram Veli adına 1427 yılında yapılmış olan Hacı Bayram Veli Camii bugün de şehrin önemli dini ve kültürel simgelerinden birini oluşturmaktadır. Camiinin hemen bitişiğinde yer alan Hacı Bayram Veli Türbesi, 15. yüzyıl Osmanlı türbe mimarisinin tipik örneklerinden birini oluşturmaktadır. Bentderesi'ndeki İsfehani Camii Hacı Bayram tarikatına aittir.

Anadolu tasavvufunun kurucu isimlerinden olan Hacı Bayram Veli yaşadığı çağın manevi önderlerinden olmasının yanında yetiştirdiği öğrencileriyle Osmanlı kültür hayatının kurucu şahsiyetleri arasında yer almaktadır. Mevlana Celaleddin Rumi ve Hacı Bektaş Veli Hazretleri gibi tasavvufi ekol sahibi bir düşünür ve ahlak adamının hayatı ve eserlerine işaret eden materyallerden oluşacak sergi alanı aynı zamanda mistik öğretiyi ve geleneklerin tarihimizdeki etkilerini gösterecektir. Üniversitemizin yer aldığı bölgenin bu açıdan taşıdığı önem yansıtılmaya çalışılacaktır. Manevi değerleri ve mirası ile Hacı Bayram Veli'yi tanıtacak olan bu sergi alanında Hacı Bayram Veli'nin eserleri ve hakkında yapılmış Türkçe ve yabancı dillerdeki yayınların yanı sıra Akşemseddin ve Eşrefoğlu Rumi gibi yetiştirdiği öğrencilerine ait eserler de sergilenenektir. Hacı Bayram Veli'nin kurucusu olduğu Bayrami tarikatına dair eserlerin tıpkıbasımları, Bayrami tarikatını gösteren objeler, Osmanlı'da tasavvuf hayatını yansıtan ve bilhassa kültürel çeşitliliği gösteren materyaller ile dini seremonilerde kullanılan kıyafet ve diğer eşyaların sergilenmesi de düşünülmektedir.

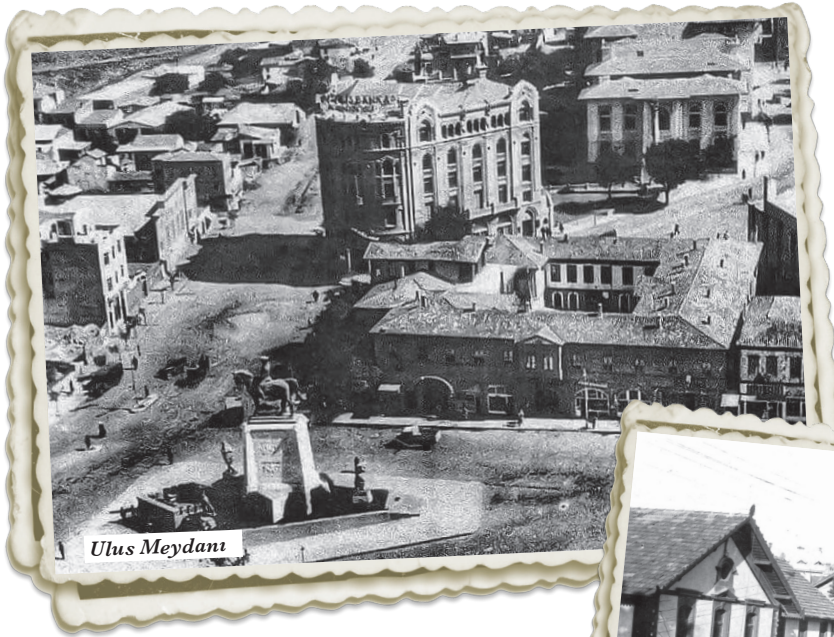
Ankara Sancağında ve Nahiyesinde Yağmur Ovası'nda Hacı Bayram Veli vakfı arazisine vâkı müdahelenin men'i hk. [6-8 Kasım 1827]

Refik Turan, Fatma Ahsen Turan, Abdülkerim Erdoğan, Horasan'ı Anadolu'ya, Anadolu'yu Balkanlara Bağlayan Manâ Önderi Hacı Bayram-ı Veli. Ankara Büyükşehir Belediyesi. 2011. s. 272

Eski Ankara Fotoğrafları Müzesi

Bu müzede tarih boyunca Ankara'nın gelişimini anlatan, eski fotoğraflardan oluşan zengin bir koleksiyon sergilenecektir. Müze, 19. yüzyılın sonlarından 1980'lere kadar Ankara'nın değişik semtlerinin gelişimini belgeleyen tarihi fotoğrafların sergilendiği bir mekân olarak tasarlanmaktadır. Üniversitemiz, tarihi kent merkezinde bulunduğu için böyle bir müzeye ev sahipliği yapmak bakımından özellikle müsait bir konumdadır. Müzede özellikle tarihi kent merkezi, yani I. ve II. Meclis bölgeleriyle Heykel Meydanı, Hükümet Meydanı, Hacı Bayram Mahallesi ve Kale ile Bentderesi bölgelerinden fotoğraflar sergilenecektir. Buna ek olarak şehrin bir yandan Sıhhiye-Yenişehir-Çankaya aksında, diğer yandan da Tandoğan-Beşevler-Bahçelievler aksında genişlemesine ışık tutan tarihi fotoğraflara da yer verilecektir. Ayrıca Mimar Kemalettin, Giulio Mongieri, Clemens Holzmeister, Bruno Taut ve Paul Bonatz gibi önde gelen mimarlar tarafından tasarlanmış olan ve taşıdıkları büyük mimari değer ile Cumhuriyet Ankara'sının çehresinin şekillenmesinde önemli rol oynayan eserlerin erken dönem fotoğraflarına da yer verilecektir. Eski Ankara Fotoğrafları Müzesi'nin, Ankara şehrinin tarihi gelişimi konusundaki farkındalığın ve kentlilik bilincinin pekiştirilmesine katkıda bulunması amaçlanmaktadır.

Ulus Meydanı

Tren Garı

Eşya Müzesi

Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemlerine ait eşyalardan (masa, sandalye, gardırop, sehpa, beşik ve benzeri eşyalar) oluşan bir koleksiyon sergilenecektir. Ev eşyaları ve ofis eşyaları olarak iki bölümden oluşacaktır. Bu müzenin amacı günlük ev ve ofis yaşamında yaygın olarak nelerin kullanıldığını sergilemektir. Yaşamın akışı içinde özel ve kamusal alanda kullanılan eşyaların bilinmesi hem Cumhuriyet'in ilk yıllarının daha iyi anlaşılmasına hem de günümüz ile karşılaştırılmasına imkân sağlayacaktır.

Zengin bir koleksiyon oluşturabilmek için geniş bir çevreden eşyalar toplanmaktadır. Sümer Holding ve Başvekâlet binalarından devralınan ve sergilenmeye değer çok sayıda ve çeşitte eşya şimdiden üniversite koleksiyonuna dâhil edilmiştir. Bununla beraber koleksiyonumuzu daha da zenginleştirebilmek için yeni bağışçıların destekleri beklenmektedir.

Ankara Evi

Ulus Kale'de bulunan, üniversiteye ait eski bir Ankara konağının restorasyonu yapılacak ve bu konak müze olarak halkın kullanımına açılacaktır. Kale içi bölgesinde görülen Ankara evlerinin sayısı oldukça azdır. Örnekleri 17. ile 20. yüzyılın başlarından kalmış olan bu evler daha çok ahşap ve kerpiçten yapılmış, çoğunlukla iki katlı yapılardır. Genel olarak bu evlerin bir alt kat avlusu, birinci katta ev sahibinin oturduğu odalar bulunur. Geometrik, rumi ve hatai motifli süslemeler binaya özgün bir nitelik kazandırır. Üniversitemize tahsis edilen bu kültür varlığının toplum yaşamına katılması için gerekli adımları planlayan ASBÜ, Ankara'nın tarihindeki bilinmeyen yönlerini ortaya çıkarmayı ve Kale'de yapılan restorasyon ve kültür çalışmalarına destek vermeyi hedeflemektedir.

Ankara İdari Müzesi

Hükümet Konağı olarak 1880'den beri hizmet vermekte olan Ankara Valiliği binası, Ankara'nın bilinen en eski idari binasıdır. Ankara'nın idari tarihinden bilgilendirici kesitlerin anlatıldığı bir serginin konusu olacaktır. Ulus civarında kümelenmeye başlamıştır. 1897 yılında dönemin Ankara valisi Abidin Paşa tarafından yaptırılan Ankara Valiliği binası bunun en belirgin örneklerinden birini oluşturmaktadır. Kurtuluş Savaşı esnasında Mustafa Kemal Paşa'nın kullandığı ilk çalışma odası bu binada bulunmaktadır. Bina 23 Nisan 1920 tarihinden itibaren TBMM hükümetinin çalışma mekânı olarak kullanılmaya başlanmış, savaş boyunca ve sonrasında önemli bir yönetim merkezi olarak hizmet vermeye devam etmiştir. Ulus'ta, Sümerbank Genel Müdürlüğü ile Türkiye İş Bankası'nın Eski Genel Müdürlük Binası'nın arasındaki Hükümet Meydanı'nda bulunan bu yapı uzun yıllar idari merkez binası olarak kullanılmıştır. Bina, bugün de Ankara Valiliği tarafından kullanılmaya devam etmektedir.

Ankara Roma Yolu ve Medeniyet Seviyeleri Müzesi

Değerlendirlik binası ile Ulus Çarşısı arasında, eski bir Roma yolu vardır. Cardo Maximus (Ana Yol) olarak bilinen bu Roma yolu, Anafartalar Caddesi Zincirli Camii'nin yanında yer alan Ulus Şehir Çarşısı'nın temeli atılırken ortaya çıkarılmıştır. Geçmişte bu geniş sütunlu Roma yolu, eski Ulus'un Roma yapılarını birbirine bağlıyordu. Bu yol üzerinde Frig, Hellenistik, Galat, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait eserler bulunmuştur. Ankara Valiliği binasının bahçesinde korunan ve sergilenen Roma Yolu'nun bu yol ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Temizlenip cam mekân sergisine dönüştürülmesi düşünülmektedir. Açık hava sergisinde, Ulus'un Roma'dan Osmanlı dönemine kadar bütün mirası hakkında tanıtıcı bilgilerin yer alması ön görülmektedir.

Müzeler Avlusu'nu Gerçekleştirme Süreci

ASBÜ Müzeler Avlusu, Cumhuriyet'in kuruluşunun yüzüncü yılı hazırlıkları (2023) çerçevesinde gerçekleştirilmesi planlanan ve önemli bir katkı sunması beklenen bir proje olarak değerlendirilmektedir. Üniversitemize ait bazı oda ve hollerde kurulacak sergi alanları kapsamlı Ulus dönüşümünde halka açık, şehir içi birer yerleşke olarak düşünülebilir.

Söz konusu sergi alanları için gerekli obje, belge, bilgi, fotoğraf vs. toplanmaktadır. Toplanacak bu materyallerden hareketle sergi alanlarının tasarlanması yoluna gidilecektir. Bu çerçevede her bir sergi alanı için gerekli çalışmalar ve bu çalışmalara referans oluşturacak ön çalışmalar aşağıda belirtilen aşamalarda yapılmaktadır:

- **1. Aşama: Sergi alanı temaları ile ilgili bilgi toplanması**
- **2. Aşama: Sergi alanı konseptinin geliştirilmesi**
- **3. Aşama: Objeler ve belgelerin toplanması**
- **4. Aşama: Sergi alanı kataloğunun hazırlanması**
- **5. Aşama: Sergi alanı belgeselinin yapılması**
- **6. Aşama: Sergi alanının konusuyla ilgili külliyyatın oluşturulması**
- **7. Aşama: Sergi alanı tasarım fikirlerinin geliştirilmesi**
- **8. Aşama: Sergi alanı yönetiminin oluşturulması ve somutlaştırılması**

Talep Edilen Destek

Müze ve sergi alanlarının hayata kazandırılması, her bir sergi alanının teması ile ilgili sponsor desteğinin bulunmasına bağlıdır. Bu çerçevede canlandırmalar ve tarihi bilgilerin tarihi dokuya uygun biçimde tasarlanıp sergilenmesi hedeflenmektedir. Tasarımın yapılması için firmalarla çalışmak gerekmektedir. Tasarımı yapacak firmaların sergi alanlarına katkıları için mali desteğe ihtiyaç vardır. Kültür Bakanlığı'ndan bu konuda sponsorluk desteği talep edilmektedir.

Her bir sergi alanı için sponsorluk iki maliyet kalemini içerecektir:

1. Sergi alanlarının profesyonel bir ekip (şirket) tarafından tasarlanması projesi
2. Projenin gerçekleştirilmesi (ihale)

Belirtilen çalışmaların üniversitemiz adına sponsorun desteği ve işbirliği ile profesyonel bir ekip (şirket) tarafından gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

“

Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılar, kültürel kimliğin ve kent belleğinin önemli bileşenleri olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.

”

Yaşayan Bir Müze: Ulus

Üniversite'ye tahsis edilen binalar, ağırlıklı olarak Ulus'taki Hükümet Meydanı ekseninde bulunmakta ve Cumhuriyet'in siyaset, iktisat ve hukuk mirasına şahitlik etmektedir. Eski Başvekâlet binasında Türkiye Cumhuriyeti başbakanları görev yapmıştır. Maliye Bakanlığı ve sonraki yıllarda Hazine Müsteşarlığı olarak kullanıldığı dönemlerde ise Türkiye Cumhuriyeti'nin 1928 yapımlı hazine kasa dairesi ise Türkiye iktisat tarihinin en eski dönemlerine şahitlik etmiştir. Sümerbank binası ise, erken Cumhuriyet sanayi tarihinin can damarı olmuş, önde gelen kamu işletmelerinden Sümerbank'a ev sahipliği yapmıştır. Türkiye hukuk tarihinin kritik safhalarından birisi olan İstiklal Mahkemeleri de Eski Defterdarlık binasında kurulan Ankara İstiklal Mahkemesi ile temsil edilmektedir. Döneminin önemli âlimlerinden İskilipli Atıf Hoca idama gönderilmeden önce bu binada kalmıştır.

Müzeler Avlusu kapsamında kurulacak 12 sergi alanının yer alacağı binalar, Ulus'un kültürel ve tarihi mirası ile canlı bir ilişki içerisinde. Ulus tarih boyunca medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Ulus günümüze kadar gelen tarihi binaları ve ekosistemiyle adeta yaşayan bir açık hava müzesidir. Yaşayan bu müzede, ASBÜ kuracağı sergi alanlarıyla kent tarihine bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşıp bölgedeki Ankara Etnografya Müzesi, Anadolu Medeniyetleri

Müzesi, Pul Müzesi ve diğer kurumlarla beraber Ulus'un kültür ekosisteminde paydaş olmayı hedeflemektedir. Ulus'un ekosistemindeki diğer önde gelen mekân ve binalar bu hususu vurgulamakta ve Ulus'un çağlar boyu varolmuş tarihi ve kültürel mirasına tanıklık etmektedir.

Ulus Meydanı, Meşrutiyet'in ilanından sonra (1876) Ankara Valisi Dr. Reşit Bey tarafından açılmış; 1880'lerin sonunda burada inşa edilen Taşhan binası nedeniyle de Taşhan Meydanı diye anılmaya başlanmıştır. Krippel'in tasarladığı Atatürk Heykeli 1927'de meydana yerleştirilmiş ve buranın sembolü haline gelmiştir. 1920'lerde Hâkimiyet-i Milliye, sonra da Ulus Meydanı olarak adlandırılan bu meydana ve bu meydana yer alan Karaoğlan Çarşısı'nda dükkânlar, lokantalar, pastaneler ve hatta bir sinema bulunmaktaydı. Ankara'nın önemli odaklarından birisi olan Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılaşma süreci geç Osmanlı Dönemi'nde başlamış, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde (1923-1950) devam etmiş, daha sonra 1950'lerin toplumsal ve ekonomik koşullarına uygun dönüşümün özelliklerini taşıyarak sürmüştür. Bu süreç sonucunda Ulus Meydanı, 20. yüzyıl boyunca Türkiye'de farklı mimarlık anlayışlarını barındıran ve sergileyen bir bölge olarak önem kazanmıştır. Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılar, kültürel kimliğin ve kent belleğinin önemli bileşenleri olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.

I. TBMM Binası Kurtuluş Savaşı Müzesi

ulus meydanında bulunan I. TBMM Binası (Kurtuluş Savaşı Müzesi)'nin yapımına 1915 yılında başlanmıştır. Önce İttihat ve Terakki Cemiyeti kulüp binası olarak tasarlanan yapının planı mimar Salim Bey tarafından çizilmiştir. 23 Nisan 1920 ile 15 Ekim 1924 tarihleri arasında I. Türkiye Büyük Millet Meclisi merkez binası olarak kullanılan bina bugün Kurtuluş Savaşı Müzesi olarak hizmet vermektedir.

Ankara Palas (Devlet Konukevi)

1927 yılında hizmete girmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarına ait mimarinin tipik bir örneği olan Devlet Konukevi Binası, uzun yıllar otel olarak kullanılmıştır. 2. Meclis'in karşısında olması nedeniyle siyasetin merkezi olmuştur. Meclisten çıkan siyasetçiler burada tartışmış hatta kimi yasa taslaklarını burada yazmışlardır. Gazeteciler de Ankara Palas mahreçli haberler geçmişlerdir. Kadınlar, sosyal hayata erkeklerle eşit biçimde girmenin ilk adımını burada atmışlardır. Düzenlenen sosyal etkinliklerin en ünlüsü, Cumhuriyet Baloları'dır. Bugüne kadar birkaç kez kapanıp yeniden açılan Ankara Palas, Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Devlet Konukevi olarak 1983'te yeniden açılmıştır.

Ziraat Bankası Binası

1926-1929 yılları arasında İtalyan mimar Guilio Mongeri tarafından inşa edilmiştir. Ziraat Bankası binası ve arazisi Kızılbey vakıf arazisidir. İçinde bulunan cami, medrese ve türbe yıkılarak yerine bu banka yapılmıştır. Bankanın 118. kuruluş yıldönümünde (20 Kasım 1981) dönemin başbakanı Sadi İrmak tarafından Türkiye'nin ilk banka müzesi olarak açılmıştır.

Etnografya Müzesi

Hacettepe'de Ulus-Kızılay yolu üzerinde Namazgâh tepesinde bulunmaktadır. Burası eski Ankara'da bayram namazlarının kılındığı, dinî ve millî çeşitli toplantıların yapıldığı bir vakıf arazisidir. Cumhuriyet döneminin ilk mimarlarından Arif Hikmet Koyunoğlu tarafından planlanmıştır. Ankara'nın Namazgah olarak anılan semtinde, müslüman mezarlığı olan tepede kurulmuştur. 18 Temmuz 1930'da açılan müzenin iç avlusu, 1938'in kasım ayında geçici kabir olarak ayrılmıştır. Atatürk'ün naaşı Anıtkabir tamamlanıncaya kadar burada kalmıştır.

Tarihi Sulu Han

Günümüzde oldukça aktif bir ticari bölgedir. Suluhan, Ankara'nın Altındağ ilçesinde Ulus'ta bulunan tarihi bir handır. 16. yüzyılın başında II. Bayezid döneminde Hasan Paşa tarafından 1511'de arasında inşa edildiği düşünülmektedir.

Gazi Mustafa Kemal ve Latife Hanım Mektebi

1924'te Anafartalar Caddesi üzerinde Mimar Kemalettin Bey tarafından ilk kız ve erkek mektepleri olarak yapılmış, yanına da adliye binası inşa edilmiştir. Aynı cadde üzerine bir de Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfâl) binası yapılmıştır.

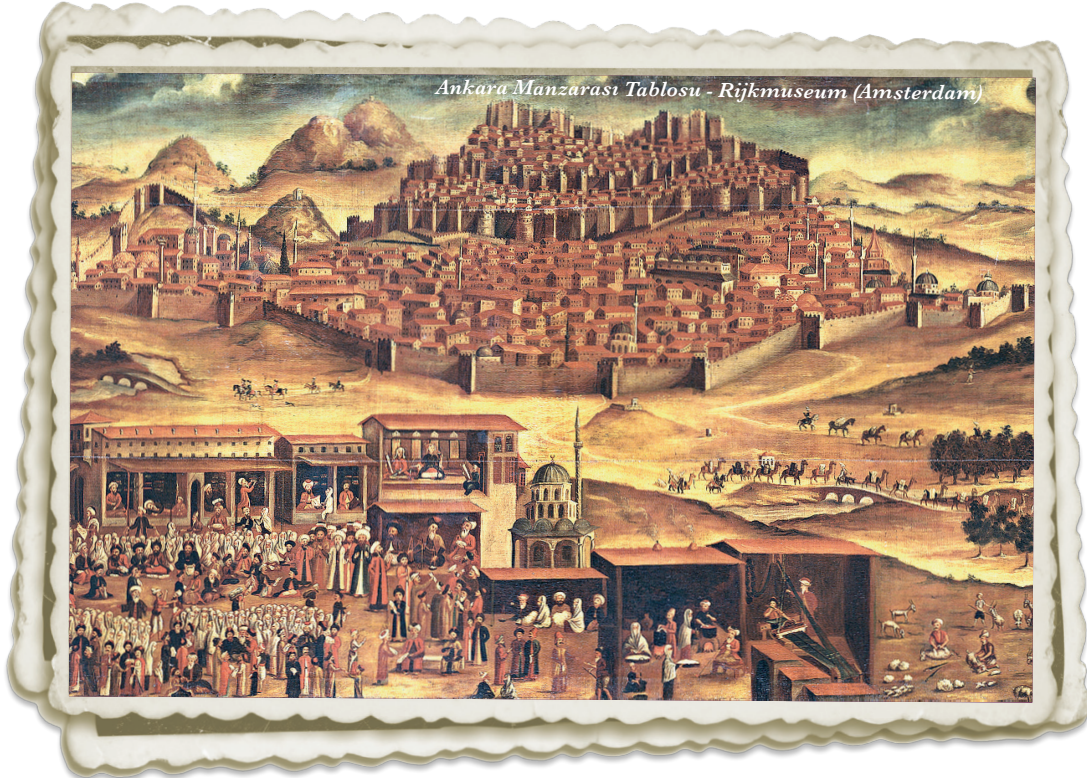

ANKARA KALESİ

Ankara Kalesi'nin kesin yapılış tarihi bilinmemekle beraber M.S. 2. yüzyılda bölgede egemen olan Galatlar (diğer bir adla Keltler) tarafından aktif olarak kullanıldığı bilinmektedir. Afrodias'lı Apollonios'un bir rivayetine göre Ankara'nın kuruluşu Galatların dönemine tarihlenmiştir. Bu rivayete göre Galatlar, Karadeniz Pontus Kralları Mitridates (MÖ 302-265) ve Ariobarzanes (MÖ 265-255) ile bir ittifak yapmıştır. Mısır Kralı II. Ptolemaios'un (MÖ 285-246) ordusu Ege bölgesine inip Karadeniz bölgesine yürümüştür. Galatlar bu orduya karşı savaşmıştır. Savaşın sonunda Pontus Kralları tarafından Galatlara verilen ganimetler arasında Mısır donanma filosunun amiral gemisine ait çapa da vardır (Eski Yunanca "Ankyra"). Galatlar, çapayı sonra Augustus Anıtı'nın olacağı kutsal bölgede adar. Çapa, klasik dönem sikkelerde Ankara'nın sembolü olmuştur.

Yapıldığı tarihten itibaren her zaman aynı yerde bulunan Ankara Kalesi Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, İlhanlılar ve Osmanlılar dönemlerinde birçok kez onarımdan geçmiş, belli dönemlerde şehrin genişlemesine paralel olarak kalenin istihkâm duvarları genişletilmiştir. Ankara Kalesi, kurulduğu tepeyi kaplayan iç kale ve çevresini kuşatan dış kale olmak üzere iki katmandan oluşmaktadır. Yapımına Bizans İmparatoru Konstaninos'un emriyle başlanılan kalenin dış kale kısmının 688 yılında tamamlandığı bilinmektedir. Bu tarihten sonra da sürekli onarım gören kale Selçuklular tarafından 1073 yılında ele geçirilmiştir. 1101'de Haçlılar tarafından alınan kale 1227'de tekrar Selçuklular'ın eline geçmiştir. Selçuklular ve Osmanlılar döneminde yeni eklentiler yapılan kale genişlemeye devam etmiş, son olarak Anadolu'yu istila eden Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa tarafından onarılmıştır.

Kale içindeki Alaaddin Cami II. Kılıç Arslan'ın oğlu Ankara hâkimi Muhyiddin Mes'ud tarafından 1197'de inşa ettirilmiştir. Ankara'da günümüze kalmış en eski cami olma özelliğini taşımaktadır. Aynı yıl yapılmış olan ahşap minberi de Anadolu Selçuklularına ait, tarihi bilinen ilk sanat eseridir.

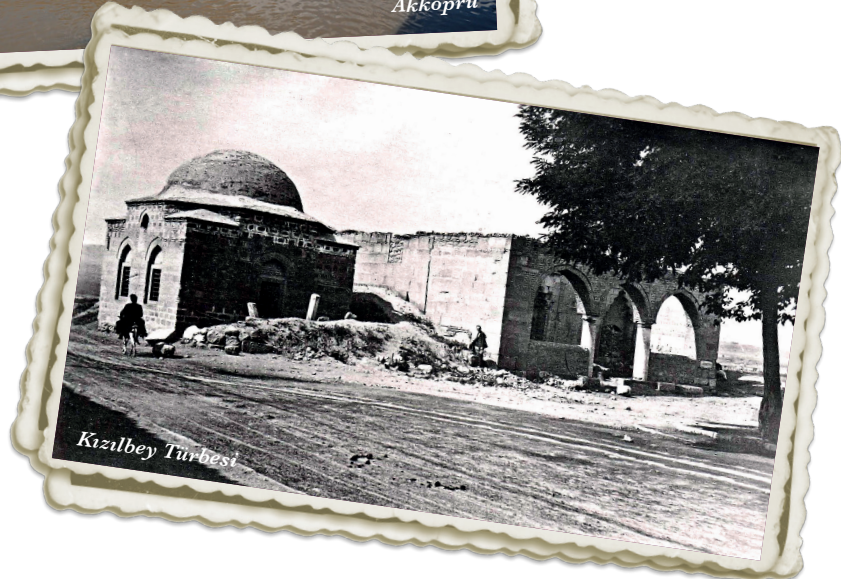
Akköprü ve Kızılbey Türbesi

Çubuk suyunun üzerinde yer alan **Akköprü**, Ankara'nın mevcut en eski köprüsüdür. Alaaddin Keykubat döneminde, 1222 yılında Ankara valisi Seyfeddin Emir Kızıl tarafından yaptırılmıştır. Geçmişte Ankara'yı Beypazarı ve Batı Anadolu'ya bağlayan ticaret yolunun üzerindedir. Ulus'taki Ziraat Bankası binasının yerinde bulunan Kızılbey Camii de Alaaddin Keykubat dönemi Ankara valisi olan Seyfeddin Emir Kızıl tarafından inşa ettirilmiştir. Bugün Etnoğrafya Müzesinde kimi parçaları bulunan ahşap minberi ise 1299'da camiye onartan Germiyanoglu Yakub bin Alişir tarafından yaptırılmıştır.

3. yüzyılın ilk yarısında Seyfeddin Emir Kızıl veya Seyfeddin Ayne Çeşnigir tarafından surların ana kapısı dışında yaptırılan Arslanhane (Ahi Şerafeddin) Camii, büyüklüğü ve güzelliği sayesinde şehrin cuma mescidi işlevi görmüştür. Adını, yanındaki Ahi Şerafeddin Türbesi'nin duvarında gömülü bulunan antik dönem aslan heykellerinden almıştır. Cami, Ahi Şerafeddin'in babası ve amcası Hüsameddin ve Hasaneddin Ahi tarafından 1289-90 yılında restore ettirilmiş, günümüze kalan ahşap minberi de bu tarihte yaptırılmıştır.

Akköprü

Kızılbey Türbesi

Hacı Bayram Veli Camii

Ulus semtinde bulunan Hacı Bayram Veli Camii, Augustus tapınağının bitişiğindedir. İsmi 15. yüzyılın büyük mutasavvıflarından olan ve Bayramiyye tarikatının kurucusu kabul edilen Hacı Bayram Veli'den almıştır. İlk yapılış tarihi H. 831 (1427/28) olarak belirlenen cami 17. ve 18. yüzyıllarda görülen tipik cami mimarisi özelliklerine sahiptir. Kible tarafında bulunan iki kitabesinde yazılanlara göre caminin 1714 yılında Hacı Bayram Veli'nin torunlarından Mehmet Baba tarafından tamir edildiği bilinmektedir. 1429 yılında yapılan Hacı Bayram Veli'nin türbesi de caminin mihrap duvarına bitişik halde bulunmaktadır.

Hacı Bayram Veli geleneğinin yüzyıllar boyu koruduğu, dünya mirası Augustus Anıtı, en eski dönemlerde bir Frig ibadet bölgesidir. Ankara'nın çeşitli ilçelerinde Taş Devri'nden Hititler dönemine kadar küçük yerleşimler tespit edilmiştir. Ankara'nın adı Hitit metinlerinde bilinmemektedir. Hititlerden sonra Friglerin veya onların materyal kültüründen etkilenen toplumların izlerine rastlanır. Eski Yunan yazar Pausanias, Ulus civarını kastederek Ankara'nın kurucusu olarak Friglerin kralı Midas'ı zikretmektedir. Frigler, MÖ. 8. yüzyıl sonlarında en güçlü dönemlerini Kral Midas döneminde yaşamışlardır.

Ankara eskiçağ yazılı kaynaklarında ilk defa Büyük İskender'in bir seferinde belirtilir. İskender, Pers kralı III. Daryavuş'a (Eski Yunan geleneğinde Dareios) karşı yaptığı sefer yolunda MÖ 334/3'de Gordion'da kışlamış ve sefere giden yolda adı Eski Yunanca "Ankyra" olarak geçen Ankara'dan da geçmişti (Kaynak: Curtius Rufus 3.1.22). MS 25'ten sonra Roma İmparatoru Augustus'a adanan bir tapınak inşa edilmiştir. İmparator Augustus, siyasi başarılarını anlatan Res Gestae Divi Augusti yazıtını yazdırmıştır. Tapınağın duvarlarına ön cephede Latince iç cephe ile altar alanında Eski Yunanca olmak üzere nakşedilmiştir. Geçmişte bütün Roma dünyasında dolaşımda olan bu yazıtın günümüzde tam korunan başka bir örneği kalmamıştır. Roma döneminden kalan önemli bir diğer alan ise Roma Hamamı'dır. İmparator Hadrianus (117-138) veya Caracalla (211-217) döneminde inşa edilmiştir. Ankara Roma döneminde mahallelere (phyle) ayrıldı: Maruragene (Kale-içi), Pakalene (Kalenin batı yamacı), Menorizeiton ("Tanrı Men adına", burası sonradan Augustus Tapınağı'nın olduğu mahalle olabilir), Hieromene (Kalenin güney yamacı), Dios-Trapezon ("Tanrı Zeus adına"), Sebaste (Çankırı kapı civarı), Zeus Taenos (Çankırı kapı civarı). Ankara

Sosyal Bilimler Üniversitesi'nin ana hattını oluşturan Hükümet Meydanı civarında kentin kalbi Agora - çarşı ve pazar yeri - bulunmaktadır.

Julianus Sütunu

Bugün Hükümet Meydanı'nın ortasında bulunan Julianus Sütunu, yaklaşık 15 metre uzunluktaki olup silindirik bir sütundur. Geçmişte büyük bir heykeli taşıdığı tahmin edilen bu sütunu İmparator Julianus'un M.S. 362'deki Pers seferi sırasında Ankara'dan geçerken diktirdiği nakledilse de sütunun dikildiği zaman uzmanlar tarafından daha ziyade üçüncü yüzyıl sonları veya beşinci ya da altıncı yüzyıl başları olarak kabul edilmektedir. Julianus Sütunu'nun da konu edildiği efsanevi anlatılara yansımıştır. Araplar arasında Ankara'yı bir şiirinde zikreden Cahiliye dönemi şairi İmru' el-Kays'ın Kinda kralı olan babası öldürülünce baş gösteren taht kavgasında yardım istemek için İstanbul'a, İmparator Justinianus'un yanına gittiği ve yardım vaadi aldığı, ancak dönüş yolunda, Ankara'da İmparatorun gönderdiği zehirli kaftanı giyince öldüğü ve bir prensesin mezarının yanına gömüldüğü efsanesi yayılmıştır. Sözü geçen iki mezar aslında Bizans dönemindeki Arap akıncılarının seferlerinde gördükleri, bugün halk arasında Belkis sütunu olarak da bilinen Julianus sütunu ile Roma tapınağı idi.

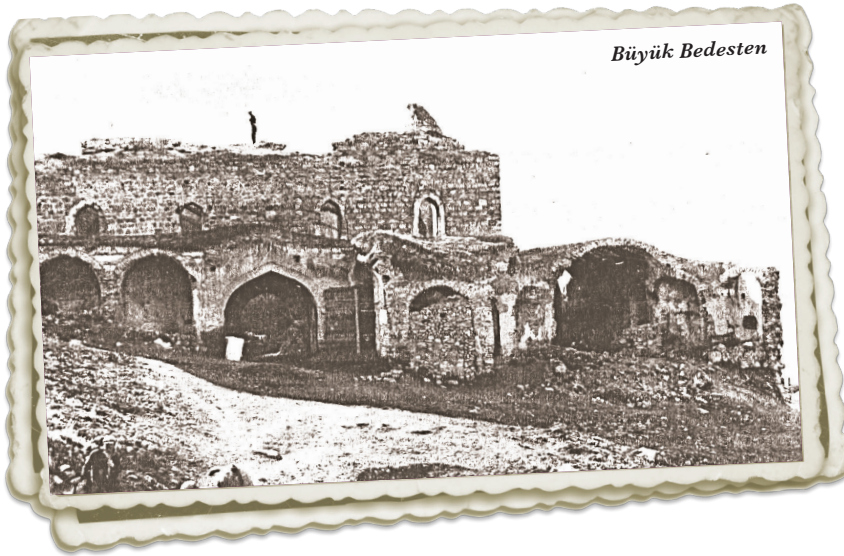
Sütunun ilk yeri, şimdiki Ulus İş Bankası binasının arkası olmasına rağmen yol yapımı nedeniyle Hükümet Meydanı'na taşınmıştır. Ulus, Roma dönemi Ankara'nın kalbiydi ve pek çok Roma dönemi binası, modern Ulus'un altında bulunmaktadır. Roma dönemi Ankara'sından Osmanlı dönemine kadar kullanılan bir yolun sergilenmesi de ASBÜ'nün Müzeler Avlusu projesi kapsamında yer almaktadır.

Ulus'un Tarihi Geçmişi

Bizans, Selçuklu ve İlhanlı dönemlerinden sonra Ankara şehri ve çevresi 1354 yılında Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa'nın kuvvetleri tarafından Osmanlı hâkimiyeti altına alınmıştır. 16. yüzyılda Ankara kalesinin dışında şehir iki kısımdan oluşmaktaydı. Kale çevresinin Yukarı-yüz olarak adlandırılan kısmı bugünkü Anafartalar caddesinin altında kalan alanı kapsamaktaydı. Hacı Bayram Veli Camii'nden Karacabey Külliyesi'ne kadar uzanan alan ise Aşağı-yüz diye adlandırılmıştı. 17. yüzyılın başında Celali tehlikesinin baş göstermesi ve eşkıyanın artan saldırılarından çekinen Ankara halkı kendi girişimleriyle kalenin dışına taşmış şehrin etrafına sur örmüştü. Surların yapımına 1604-1606 yılları arasında başlandığı ve 1607-1608 yılları arasında bitirildiği anlaşılmaktadır. Tamamlanan sur Ayancıklar Mahallesi altından kalenin güneybatısı yönünde Ulucanlar, Ahi Yakup ve Hacı Arap mahallelerinden geçip hafif bir eğimle yükselerek Atpazarı'na ve oradan da Bedesten'e ulaşmaktaydı.

Ankara şehrinin nüfusu 15. ve 18. yüzyıllar arasında sürekli bir büyüme trendi göstermişti. Özellikle sof üretimi ve bununla ilişkili üretim yapan esnaf gruplarının varlığı ile üretilen bu mamul ürünlerin Avrupa'da Pazar alanı bulması sebebiyle birçok Avrupalı tüccarlar bu şehre geliyordu. Birçok Avrupalı seyyah da Ankara'ya uğramıştır. Bunlar içinde Joseph Pitton de Tournefort'un seyahatnamesinde Ankara'ya ait şehrin 18. yüzyıl başındaki görünümünü bize aktaran bir gravür mevcuttur. Bunun yanında, anonim bir ressam tarafından çizilen ve 18. yüzyıl Ankarası'na ait olduğu bilinen başka bir gravür de Amsterdam'daki Rijksmuseum'da sergilenmektedir. 1522'de şehirdeki toplam mahalle sayısı 73 iken, bu sayı 1601 yılında toplamda 85 mahalleye ulaşmıştı. 19. yüzyılın sonlarına doğru Ankara'nın nüfusu 30.000'in biraz üzerindeydi.

Ankara şehri 16. yüzyılın ortalarından 21. yüzyılın ikinci yarısına kadar önemli bir sanayi ve üretim merkezi konumundaydı. 1827'ye gelindiğinde Ankara'da üretim yapan esnaf grubu sayısı 72'ye yükselmişti. Özellikle esnaf grupları içerisinde sof üretimi yapan sofçular esnafı önemli bir yer tutmaktaydı. Üretilen bu sof kumaşları başta Venedik, Lehistan, İngiltere ve Fransa olmak üzere Avrupa'nın birçok ülkesine

ihraç edilmekteydi. Ticaret yapmak için Ankara'ya gelen tüccarların kalacak yer ihtiyaçlarını karşılamak için zaman içerisinde şehrin farklı noktalarına birçok bedesten ve han yapılmıştı. Bunlardan en önemlileri arasında Büyük Bedesten, Penbe Hanı, Kapan Hanı, Kurşunlu Han, Hasan Paşa Hanı, Zağfirancı Hanı, Tuz Hanı, Çengel Han ve Bakır Han zikredilebilir. Ticaretin ve üretimin gerçekleştiği esnaf çarşıları ve Pazar yerleri de şehrin her iki yanına dağılmış durumda bulunmaktaydı. Belli başlı çarşılar arasında Atpazarı kalenin dış surunun önündeki düzlükte bulunmaktaydı. Koyunpazarı Çarşısı bugünkü

Samanpazarı'ndan Atpazarı'na çıkan cadde üzerinde yer almaktaydı. Bugünkü Ulus Meydanı'ndan Anafartalar'a çıkan yol 16. yüzyılda Karaoğlan Çarşısı olarak anılmaktaydı. Ankara'nın debbağları şehrin kuzeybatı tarafında Bendderesi mevkiinde, nehir kenarında faaliyet göstermekteydiler. Araba Pazarı olarak adlandırılan alan bugünkü Denizciler Caddesi girişinde,

Ticaret Lisesi'nin arkasında bulunmaktaydı.

Ankara'daki yoğun sof üretimi ve ticareti 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam etmiş, ancak Avrupa'da tekstil sanayinde ortaya çıkan fabrika tipi üretim sebebiyle pazar alanları ithal kumaşlarla dolmaya başlamıştır. Ayrıca, İngilizler'in Ankara tiftik keçisini yetiştirmeyi başarmaları Ankara'nın tekelindeki sof üretim faaliyetlerine de büyük bir zarar vermiştir. Bu vesileyle Ankara'da ticaret ve üretim faaliyetlerinde büyük bir azalma yaşanmıştır.

Ankara şehrinde sayıları yetmişin üzerinde camii, medrese ve diğer dini-sosyal yapılar bulunmaktaydı. Camiiler arasında en önemli olanları Alâeddin Camii (1178), Ahî Şerafeddin Camii (XIII. yüzyıl), Kızılbey Camii (1299), Ahî Yâkub Camii (1392), Hacı Bayram Camii (1427), Yeğenbey Camii (1438), Kışıkli Mescidi (1443), Leblebici Camii (1713) olarak gösterilebilir.

19. yüzyılın ilk yarısında ise şehir Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın birlikleri tarafından istila edilmiştir (1832-33). Daha sonraki süreçte Osmanlıların tekrar eline geçen Ankara şehri vilayet merkezi olarak varlığını Osmanlı Devleti'nin yıkılmasına dek sürdürmüştür. Kurtuluş savaşının başlamasıyla Türkiye Millet Meclisi Ankara'da kurulmuştur ve savaşın akabinde Ankara Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olarak kabul edilmiştir (13 Ekim 1923). Cumhuriyet döneminde Ankara'dan beklenen sadece bir simge olmak değil, yeni dünya anlayışını yansıtacak bir başkent olmasıydı. Bu yüzden mevcut tarihi ve organik gelişmeyi bünyesinde taşıyan eski Ankara'dan bağımsız olarak kurulmaya çalışılmıştır. 1924 yılında benimsenen bu görüş, Cumhuriyet dönemiyle birlikte başkent ilan edilerek "kurulan" ve "imar edilen" Ankara'nın tarihi sürecinin belirlediği kendi kimliğini değil, ona biçilen rol uyarınca giydirilen bir kimliği taşımasına yol açmıştır. Hâlbuki Ankara, Hititlerden Roma'ya ve Bizans'a, Moğollardan Selçuklulara ve Osmanlılara kadar çeşitli uygarlıkların gelip geçtiği, yerleşip devlet kurduğu bir toprak parçasıdır.

Atatürk Bulvarı

Erken Cumhuriyet yıllarında kentin ana merkezi Ulus meydanıdır. Bu dönemde Ulus, başkent bürokratik ve politik merkezidir. Başkent olduktan sonra hızla gelişmeye başlayan Ankara'da, yönetimin gereksinim duyduğu kurumsal yapılar Ulus'ta inşa edilmiştir. Bu yüzden Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ulus; aydınlar, sanatçılar ve özellikle politikacılar tarafından yoğun olarak kullanılan bir merkez haline gelmiştir.

Ulus Meydanı, 1876'da Meşrutiyet'in ilanından sonra

Ankara Valisi Dr. Reşit Bey tarafından açılmıştır. 1880'lerin sonunda burada inşa edilen Taşhan binası nedeniyle de "Taşhan Meydanı" diye anılmaya başlanmıştır. 1920'lerde Taşhan Meydanı düzenlenerek meydana "Hakimiyet-i Milliye Meydanı" adı verilmiştir. Bu dönemde Ulus, bürokratik ve politik bir merkez özelliği kazanmıştır. 1924 yılında İkinci Meclis'in açılması ve Taşhan'ın, Taşhan Palas Otel'e dönüşmesiyle Ulus önemini devam ettirmiştir. 1928 yılında Ankara Palas'ın açılmasıyla "İstasyon Caddesi" kentin en prestijli alanı haline gelmiştir.

Şehir planlanırken Atatürk Bulvarı şehrin ana aksı olarak inşa edilmiş ve şehre sosyal bir kimlik kazandırılmak istenmiştir. Bulvar hem fiziksel kullanım hem de sosyal açıdan Ankara için önem arzeden meydanlara açılacak şekilde tasarlanmıştır. Kentin kültürel değişimini yansıtan tiyatrolar, sinemalar, kafe ve restoranlar Ulus-Sıhhiye arasındaki hatta yoğunlaşmıştır. Bu mekânların sokaklara kazandırdığı canlılık sayesinde bulvar, ulaşım aksı olmanın yanında, vakit geçirmek amacıyla gelinen, her sınıftan insanın bir arada olduğu bir sosyal mekâna dönüşmüştür. Bulvar üzerindeki kitapçılar, sanat galerileri ve kültür merkezleri kentteki entelektüel kitlenin de buluşma yerleri olmuştur.

Ulus Meydanı'na ilk planlı müdahale 1927 yılında Krippel'in tasarladığı Zafer Anıtı'nın meydana yerleştirilmesi ile yaşanmıştır. Bu müdahale sonrasında "Hakimiyet-i Milliye Meydanı", "Millet Meydanı" adını almış, kamusal mekân-anıt birlikteliğini esas alan yeni kentsel programın önemli bir uygulama örneği olan anıt, meydanı tanımlamış ve meydanın en belirleyici ögesi haline gelmiştir. 1929 yılında İş Bankası binasının inşa edilmesiyle, Ulus'un politik merkez olma özelliğine finansal yön de eklenmiştir. Ulus Meydanı'nı şehrin ana girişi olan Ankara Garı'na bağlayan cadde üzerinde meclis binası yer almakta ve ilk yıllarda törenler, resmi geçitler bu caddede yapılmaktaydı. Meclis binasının karşısında da şehrin ilk konforlu oteli olan Ankara Palas inşa edilmiş ve şehre gelen önemli misafirler kadar orada yaşayan yönetici, bürokrat ve aydınlar için de vazgeçilmez bir sosyal mekân halini almıştır.

1930lar ve sonrasında Ulus, açılan sinema, tiyatro, kafe ve restoranlarla aynı zamanda modern ve yeni yaşamın da merkezi olmuştur. Geleneksel Ulus ile yeni Ulus iç içe yaşamıştır. Denizciler Caddesi'nde baraka şeklindeki dükkânlarıyla Ankara'nın ilk sahafları ortaya çıkmıştır.

Şehrin merkezi Ulus'tan Kızılay'a doğru kayarken şehir merkezi dışında yaşama şansı olmayan sahaflar da buradan uzaklaşmışlardır. 1950'ler ve sonrasında Ankara'nın yeni bürokratik ve politik merkezi olarak Kızılay, finansal, kültürel ve ticari açıdan ön plana çıkmıştır. Bu dönemde Ulus Meydanı'nda önemli bir değişim yaşanmıştır. 1947 yılında meydanı tanımlayan Erkek Öğretmen Okulu binası yanmış, yerine 1954 yılında önemli bir ölçek tartışmasını da beraberinde getiren Ulus İşhanı inşa edilmiştir. Ulus İşhanı ile birlikte Ulus Meydanı da tasarlanarak yeniden tanımlanmıştır. Bu planın bir parçası olarak yeri değiştirilerek, meydanın en önemli ögesi haline gelmiştir. 1967 yılında Karaoğlan Çarşısı'nın yerine ilk yürüyen merdivenli çarşı olarak yapılan Anafartalar Çarşısı ve aynı yıl Belediye Dükkanlar Sitesi'nin yerine yapılan 100. Yıl Çarşısı ile ticari merkez özelliğinin güçlendiği görülmektedir. Üst gelir grubunun Kızılay'a kaymasıyla Ulus Meydanı, orta ve alt gelir grubu için ticari açıdan önem kazanmıştır.

1990'lı yıllara kadar eski yoğunluğunda olmasa da hala kültür ve sanat merkezi olmayı sürdüren Ulus, sanat galerilerinin, tiyatroların, sinema ve kafelerin kapanmasıyla yerini iş merkezlerine bırakmıştır. Böylece Ulus tüm canlılığını kaybetmiş, Kızılay'daki canlılık da nitelsiz bir çevre kalabalığına dönüşmüştür. Ulus'un bürokratik ve politik işlevi sembolik düzeye inmiş, özel bankaların güçlenmesi ve merkez dışında yer seçmeleri nedeniyle, finansal merkez özelliğini de kaybetmiştir. Ulus Meydanı giderek köhneleşen bu merkezde önemsizleşmiş, bir dönemin simgesi olan Sümerbank'ın kurum olarak satılması ve özgün kullanımının değişmesiyle; İş Bankası'nın önce Kavaklıdere'ye ardından Ankara dışına taşınmasıyla meydan, adıyla özdeşleşen kamusal anlamını da tümüyle yitirmiştir. Ulus Meydanı'nın tarihilik içeren kamusal anlamı göz ardı edilmiştir.

1992'de onaylanan Ulus Planı'yla birlikte Ulus turizm amaçlı bir dönüşüme tanıklık etmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi, semtin kültür ve turizm potansiyeline dikkat çekmiş, Ulus'u yeniden başkent Ankara'nın ve tüm Türkiye'nin önemli din, inanç ve turizm merkezlerinden birisi olarak yeniden canlanmayı hedeflemiştir.

Yakın zamanda Ulus'un kendine özgü çok katmanlı karakteri, şehirdeki önemli bir dini alan olan Hacı Bayram'ın temsil ettiği manevî ve ahlakî değerleri gölgede bıraktığı

iddia edilerek kentsel dönüşüme uğramıştır. 2013 yılında ASBÜ'nün açılması ve Ulus'ta tarihi binalarda faaliyete başlamasıyla bölgenin bilim ve kültür merkezi olması konusunda kalıcı katkılar yapmayı hedeflemektedir. Sosyal bilimler alanında beş fakülte, beş enstitü, altı araştırma merkezi ve bir yüksekokulu bünyesinde barındıran ASBÜ, Ulus'un makûs tarihini değiştirecek ve kaybolan itibarını yeniden kazandıracak önemli bir fırsattır.

Ek 1: Müzeler Avlusu Konsept Çalışmasında Kullanılan Seçme Kaynakça

Acun, Hakkı. 2016. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörlük (Eski Maliye) ve Defterdarlık Binaları. Sanat Tarihi Raporu.

Al, Meltem. 2011. "Ankara Atatürk Bulvarı'nın Hayalet Kimliği", *İdeal Kent*, sy. 4:30-36.

Al-Qaddumi, G. 1996. *Book of gifts and rarities (Kitab al-hadaya wa al-tuhaf)*. Harvard University Press. Cambridge MA.

Alexander, Edward P. ve Mary Alexander. 2008. *Museums in Motion. An Introduction to the History and Functions of Museums. Second Edition*. Altamira Press. Lanham, New York, Toronto, Plymouth, UK.

Arslan, M., Alpagut, A., Cinemre, O., Devecioğlu, Ü., Metin, M., Tirpan, N., Türkmen, M., Yurttagül, E., Zoroğlu, C. 2013. *A Guide to Ankara Throughout the Ages. Museum of Anatolian Civilizations*. Alter

Yayıncılık: Ankara.

Atagök, Tomur. 2012. "Müze Koleksiyonları ve Araştırma" Ss. 171-176.

Nevra Ertürk, Hanzade Uralman, ed. *Müzebilimin Abc'si*. Ege Yayınları. İstanbul.

Bayraktar, Adile Nuray. 2016. "Başkent Ankara'da Cumhuriyet Sonrası

Yaşanan Büyük Değişim: Modern Yaşam Kurgusu ve Modern Mekânlar," *Ankara Araştırmaları Dergisi*, sy. 4/1:67-80.

Bayraktar, Nuray. 2013. "Başkent Ankara'da Cumhuriyet Sonrası "Modern"

Yaşam ve Mekansal Kurgu", *Kontrast*, sy. 37:5-9.

Bayraktar, Nuray. 2013. "Tarihe Eş Zamanlı Tanıklık: Ulus ve Kızılay

Meydanlarının Değişim Süreci," *Ankara Araştırmaları Dergisi*, sy. 1/1:20-35.

Bennett, Tony. 1995. *The Birth of the Museum. History, Theory, Politics*.

Routledge. London, New York.

- Chatterjee, Helen J. 2010. "Object-based learning in higher education: The pedagogical power of museums" *University Museums and Collections Journal* 3: 179-182
- Conn, Steven. 2010. *Do Museums Still Need Objects?* University of Pennsylvania Press. Philadelphia.
- Cross, T. M., Leiser, G. 2000. *A Brief History of Ankara*. Indian Fort Press. Vacaville, California.
- Cuno, James. 2008. *Who Owns Antiquity? Museums and the Battle over Ancient Heritage*. Princeton University Press. Princeton, New Jersey.
- Cuno, James. 2011. *Museums Matter*. In *Praise of the Encyclopedic Museum*. The University of Chicago Press. Chicago.
- Çelik, S.D. Yalçın. 2014. "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Ankara Romanı Bağlamında Kemalist İdeoloji ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Bir Başkent İnşası", *Ankara Araştırmaları Dergisi*, sy. 2/1:93-107.
- Darkot, Besim. 1978. "Ankara" Maddesi. *MEB İslam Ansiklopedisi*.
- Dickinson, Greg; Blair, Carole; Ott, Brian L. 2010. *Places of Public Memory. The Rhetoric of Museums and Memorials*. The University of Alabama Press. Tuscaloosa.
- Duyan, Uğur. 2017. "Üniversite ile Ulus'un dönüşümü başladı" (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Barca ile röportaj) *Başkent Gazete* (7.10.2017).
- Dürüşken, Ç. 2007. *Ankara Anıtı*. Kabcacı: İstanbul.
- Ergenç, Özer. 2012. *XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya. Tarih Vakfı Yurt Yayınları*: İstanbul.
- Ergut, Elvan Altan. 2005. "Ankara 'Bankalar Caddesi' ve Ötesi", *Modernleşme Sürecinde Ankara ve Cumhuriyet Kentleri*, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülten, s. 28-29.
- Erzen, A. 1946. *İlkçağ'da Ankara*. Türk Tarih Kurumu: Ankara.
- Kadioğlu, M., Gökay, K., Mitchell, S. 2011. *Roma Döneminde Ankyra*. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Fırat, A. Serap. 2011. "Ankara Kimliği ve Ankaralılık Bilinci'ne İlişkin Bir Değerlendirme", *Ankara'da Kentleşme ve Yerel Yönetimler Sempozyumu*. TMMOB Makina Mühendisleri Odası, 13-23. Ankara: Özkan Matbaacılık.
- Findlen, Paula. 1989. "The Museum: Its Classical Etymology and Renaissance Genealogy" *Journal of the History of Collections* 1: 59-78.
- Foss, Clive. 1977. "Late Antique and Byzantine Ankara," *Dumbarton Oaks Papers* 31: 29-87.
- Gür, Berin F. 2011. "Unutmak, Öteki ve "Boş Kent" Ankara", *İdeal Kent*, sy. 4:8-20.
- Gürbüz, Adnan. 2012. "16-17. Yüzyıllarda Ankara Kalesi", *Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu-Bildiriler*. cilt 1. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü. Matser Yayın: Ankara. s. 139-149.
- Henning, Michelle. 2006. *Museums, Media and Cultural Theory*. Open University Press. Berkshire, New York.
- Hunke, Sigrid. 2017. *Avrupa'nın Üzerine Doğan Allah'ın Güneşi*. Çeviren: Servet Sezgin. Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Yayınları. İstanbul.
- İmga, Orçun. 2011. "Takdim", *İdeal Kent*, sy. 4: 5-7.
- Kadioğlu, Musa. 2011. "Belkız (Julien?) Sütunu." *Roma Dönemi'nde Ankyra*, ed. Musa Kadioğlu, Kutalmış Gökay ve Stephen Mitchell, 225-238. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kadioğlu, M., Gökay, K., Mitchell, S. 2011. *Roma Döneminde Ankyra*. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Karaduman, Hüseyin. *Ulus-Devlet Bağlamında Belgelerle Ankara Etnografya Müzesi'nin Kuruluşu ve Milli Müze. Bilgin Kültür Sanat Yayınları*. Ankara.
- Kaya, M. A. 2016. *Anadolu'daki Galatlar ve Galatya Tarihi*. Bilge Kültür Sanat: İstanbul.
- Koç, Bekir. 2012. "Ankara Vilayeti Salnamelerine Göre XIX Yüzyılın Son Çeyreği'nde Ankara" *Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu-Bildiriler*, cilt

1. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü. Matser Yayın: Ankara. s. 445-462.
- Koç, Sema. 1991. "Ankara Etnografya Müzesi", C. 3, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, s. 210.
- Lourenço, Marta C. 2005. Between two worlds. The distinct nature and contemporary significance of university museums and collections in Europe. Doktora Tezi. Conservatoire national des arts et métiers. Paris.
- Martino, S. de. 2017. "The Region of Ankara at the Hittite Age: the "Province" of Ka/işşiya in a Diachronic Perspective." Places and Spaces in Hittite Anatolia I: Hatti and the East. Metin Alparslan ed., 115-122. İstanbul: Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü.
- Önder, Mehmet. 1999. Türkiye Müzeleri: Ankara. Türkiye İş Bankası Yayınları: Ankara.
- Önder, Mehmet. 1999. Türkiye Müzeleri. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. İstanbul.
- Özaydın, Abdülkerim. 1991. "Ankara" Maddesi. TDV İslam Ansiklopedisi.
- Taeschner, Franz. 1986. "Ankara" Maddesi. Encyclopedia of Islam, Second Edition.
- Özcan, Ahmet. 2011. "Ankara ve Sahaflar veya Ankara'da Sahaflar", İdeal Kent, sy. 4:218-238.
- Özdemir, Rifat. 1991. "Ankara (Osmanlılar Devri)". cilt 3. Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi (TDV): İstanbul. s. 204-209.
- Özkasım, Hale; Ögel, Semra. 2005. "Türkiye'de müzeciliğin gelişimi" İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi Seri B Sosyal Bilimler 2: 96-102.
- Paardekooper, Roeland. 2012. The Value of an Open-Air Archaeological Museum is in its use. Understanding Archaeological Open-Air Museums and their Visitors. Sidestone Press. Leiden.
- Öznlü, Erdoğan Emine. 2012. "15. Ve 16. Yüzyıllarda Ankara Sancağı'nın İdari Yapısı Üzerine Bazı Düşünceler", Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu-Bildiriler. cilt 1. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü. Matser Yayın: Ankara. s. 45-64.
- Sandell, Richard. 2002. Museums, Society, Inequality. Routledge. London, New York.
- Sandell, Richard. 2007. Museums, Prejudice and the Reframing of Difference. Routledge. London, New York.
- Sargın, H. 2012. Antik Ankara. Arkadaş Yayınevi: Ankara.
- Sezgin, Fuat. 2010. Science and Technology in Islam. Volume I. Introduction to the History of Arabic-Islamic Sciences. Çevirenler, Renate Sarma, Sreeramula Rajeswara Sarma. Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften an der Johann Wolfgang Goethe-Universität. Frankfurt am Main.
- Simon, Nina K. 2010. The Participatory Museum. Santa Cruz: Museums
- Süllü, Tekin. 2014. Ankara Malliye Vekâlet Binası Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projesi. Sanat Tarihi Raporu.
- Ünsal, Deniz. 2012. "Müze, Katılım ve Yurttaşlık" Ss. 13-23. Nevra Ertürk, Hanzade Uralman, ed. Müzebilimin Abc'si. Ege Yayınları. İstanbul.
- Tankut, Gönül. 1988. "Ankara'nın Başkent Olma Süreci", ODTÜ MFD, 8/2: 93-104.
- Tankut, Gönül. 1981. "Cumhuriyet Döneminin İlk Toplu İmar Deneyimi: Ankara", Amme İdaresi Dergisi, c: 14, s: 4 (özel sayı): 113-119.
- Taş, Hülya. 2014. XVII. Yüzyılda Ankara. Türk Tarih Kurumu: Ankara.
- Taşdizen, Burak ve Harun Kaygan. 2016. "Ahlak Dışı Nesnelere: Ulus'ta Kentsel Dönüşümün Bir Psikocoğrafyası", Ankara Araştırmaları Dergisi, sy. 4/2:89-103.
- Tunçer, Mehmet. 2011. "Ankara Sulu Han (Hasan Paşa Hanı), Tahtakale Çarşısı ve Çevresi: 1929 Yangını Öncesi", İdeal Kent, sy. 4:38-59.
- Tunçer, Mehmet. 2013. "Ankara Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı Koruma Planı, Niteliği, ve İptaline İlişkin Kararlar", Ankara Araştırmaları Dergisi, sy. 1/2:10-34.
- Witteck, Paul. 1932. "Zur Geschichte Angoras im Mittelalter." Festschrift Georg Jacob, ed. Theodor Menzel, 329-354. Leipzig: Otto Harrassowitz.
- Yurt Ansiklopedisi. 1981. "Ankara" Maddesi.
- Yenel, Aydanur. 2015. "Ankara Kalesi'ndeki Hatipoğlu Konağı İçin Yeniden İşlevlendirme Örneği", Ankara Araştırmaları Dergisi, sy. 3/1:54-77.

ASBU

www.asbu.edu.tr

Hükümet Meydanı No:2 Ulus/ANKARA

Tel: 0 312 596 44 44

